

• Vad tar du särskilt med dig hem från Reggio Emilia Institutets **Dialogdagar** ?

Vera Mehran

BARNSKÖTARE, VÄSTRA FÖRSKOLEOMRÅDET I SÖDERTÄLJE

– Mina tankar efter Dialogdagarna handlar mycket om den fråga jag ofta ställt mig som pedagog, "hur förmedlar vi ett ekologiskt tänkande till barnen?", och att det handlar om att skapa förbindelser för att kunna se att vi är en del av ett sammanhang. Som när en treåring hos oss på Blommans förskola nyfiket lyfte på en sten och hittade en spindel som vi sparade i vår lupp. Intresset spred sig bland barnen och alla började leta efter småkryp som vi samlade i ett terrarium tills ett barn frågade: "Vem tar hand om småkrypen när det är stängt?" Vi bollade frågan tillbaka och de kom på att de kan ta hem terrariet över natten. Vi berättade om syftet för föräldrarna, att barnen skapar relationer till sin omgivning, men de var ändå inte övertygade om att ta hem massa "äckliga spindlar" förrän barnens intresse drog med dem. Varje dag berättade sedan det barn som haft terrariet om hur de hade tagit hand om djuren, och föräldrarna blev också allt mer intresserade.

En dag kom en pappa som var nyanländ från Syrien och berättade att han är fältbiolog och att han ville berätta för oss och de andra föräldrarna om varför det är så viktigt med småkryp. Så det utforskande ett barn började med ledde till många nya tankar hos barn och föräldrar och olika kunskaper växte fram under en lång process. Processer då vi pedagoger bör ge barnen alla möjligheter till utforskande och reflekterande i olika sammanhang. På så sätt kan vi förstärka både det ekologiska tänkandet och samtidigt den hållbara utvecklingen.

Jörgen Norberg

PEDAGOGISTA, NYNÄSHAMN

– Det var första gången jag var med på Dialogdagarna och det som verkligen slog mig var den stora öppenheten, hur enkelt det var att fånga upp och prata med olika människor och knyta kontakter och komma i dialog med dem.

På det privata planet betydde den workshop mycket för mig som Leicy Olsborn Björby inledde om hur en blomma i en blomsteräng kan bli så mycket mer, genom alla relationer. Lillemor Sterners berättelse om poppeln sedan ute i vår workshopgrupp var väldigt intressant. Det här väckte så mycket i mig, förbindelserna mellan gammal och ny kunskap. Och hela den här workshopen satte verkligen fingret på vad vi skall göra med barnen.

Sedan gav det förstås mycket att få lyssna på Gunilla Dahlbergs tankar och på alla andra föreläsare. Men framförallt var det hela konceptet för de här dagarna som var så bra, själva blandningen av föreläsningar, gruppmöten, dialoger och workshops. Att få mötas så i dialog var jättehäftigt!

Maida Micheletti Edberg

BITRÄDANDE FÖRSKOLECHEF MALMÖ

– Det var väldigt givande dagar, särskilt alla möten med praktiken tar jag med mig hem, som besöket på förskolan och att få lyssna på deras pedagoger. Och filmen som vi fick se, om tre olika förmiddagar och vad de erbjöd barnen då. Ja, all fantastisk praktik som vi fick möta, där barn får utforska och pröva sig fram för att förstå världen. Förskolan som en plats för både hjärna och händer. Även hur viktigt det är att vi närmar oss naturen med barnen, ger dem möjlighet att utveckla en nära och djup samhörighet med den, en naturkänsla, och känsla för omvärlden och empati för den.

Som ganska ny som biträdande förskolechef här i Malmö i vår nya organisation av förskolan tar jag särskilt med mig det jag vill förmedla till min praktik nu, som vilken stor betydelse pedagogerna har för barnens intresse för naturvetenskap. Men om man är osäker på sina egna kunskaper i naturvetenskap, som många pedagoger är, kan det vara svårt att jobba med det. Därför funderar jag på vilka kunskaper och vilken kompetensutveckling som pedagogerna i mitt område kan behöva för att inte känna sig osäkra utan våga bli medforskare med barnen när det gäller natur och naturvetenskap.

TEXT OCH BILD MARIA HERNGREN

• Fotnot: Mer om Dialogdagarna på Reggio Runt, sid 21

”Fare Scuola” i Italien

Säg Sicilien och Palermo och över hela världen tänker förmodligen människor på maffian, våld och fattigdom. Lägg därtill Brancaccio och de som bor i Palermo och även i stadsdelen där gör samma sak, och att samma öde väntar de barn som växer upp där. Men nu finns ett hopp som motvikt mot den farliga gatan och maffian som tidigare lockat så många från den statliga skolan Sperone Pertini.

– Jag hade inte väntat mig så mycket förstörelse när jag kom fast jag visste vilka problem skolan hade, inte minst med elevavhopp och dålig ekonomi. I en byggnad fanns inga dörrar. Under sommaren hade det brunnit där och alla fönster var trasiga. Det såg mer ut som en krigsskådeplats. De andra byggnaderna var tack och lov i bättre skick, berättar rektorn Antonella di Bartolo om statliga Sperone Pertini.

nis sju byggnader för förskolor, grundskola och gymnasium, spridda i den fattiga stadsdelen Brancaccio i miljonstaden Palermo.

– De blev väldigt överraskade när jag valde den skolan, fortsätter Antonella berätta om när hon blev rektor där för fyra år sedan efter att ha vunnit en svår rektorstävling, där priset var att välja först bland alla skolor som då saknade rektor på Sicilien. Men istället för att välja någon eftertraktad valde hon en i botten.

– Även om jag var beredd blev det mycket svårare än jag trott, säger Antonella, som ändå inte gav upp. Inte heller i fjol när det efter tre år var dags för nytt förordnande och hon hade chans att byta skola, vilket förvånade inte minst hennes man som tyckte att hon var tokig, han som trott att hon bara tänkt ägna denna skola några år. Men skolor i rikare områden hade hon redan provat under sin tid som lärare i engelska och engelsk litteratur.

– Jag gillade verkligen eleverna och att arbeta där, men med sina rika familjer kommer de att klara sig i alla fall. Här däremot är skolan helt avgörande för varanda elev. Och inte bara för dem utan för hela området! Det var därför jag ville hit och därför jag vill fortsätta här, för att kunna motivera barnen att gå i skolan, öka deras självkänsla och självförtroende, och få dem att upptäcka glädjen i att lära, skapa och kunna föreställa sig saker. Den förmågan är nämligen det första steget mot att kunna förverkliga saker, förklarar

Antonella medan hon i häftigt tempo kör genom Palermos gator (hon är inte den enda som gör det!) och med samma energi berättar om sin skola, sitt liv och staden som hon älskar trots alla dess svårigheter. Med ens känns också Fare Scuola-projektets samordnare i Reggio Emilia, Barbara Donnicis, beskrivning av henne som helt rätt – ”Antonella di Bartolo är en kraftfull kvinna som bekämpar maffian varje dag genom sitt engagemang i skolan”. Inte som nyss på Palermos tågstation när Reggio Emilia-broschyren i hennes hand var det enda som avslöjade vem hon var.

Antonella di Bartolo är på väg till Palermos utbildningsfestival i ett övergivet industriområde som rustats upp för olika kulturinstitutioner. Där skall hon berätta om hur hennes skola på bara fyra år lyckats vända elevavhoppet från 27 procent till 3,3, och att de ökat från 700 till tusen elever.

– Förra festivalen handlade om ”Från våld till medborgarskap”, om att bygga platser att leva på där skolan är en viktig del, precis på samma sätt som Reggio Emilia vill involvera hela samhället med skolan i ”Fare scuola” (se sid 9, red. anm.). Vår skola är den enda i Italien som har två Fare scuola-projekt. En digital ateljé som vi snart skall inviga och så har vi kunnat rusta upp vår miljö utanför klassrummen i en av våra byggnader så att den också blir lärande och även en extern ateljé på en av våra tre förskolor.

Det var därför jag ville hit och därför jag vill fortsätta här, för att kunna motivera barnen att gå i skolan, öka deras självkänsla och självförtroende, och få dem att upptäcka glädjen i att lära, skapa och kunna föreställa sig saker.

ANTONELLA DI BARTOLO

Antonella di Bartolo vid gränden till en förskola

”Fare Scuola” i Italien

– Vi hade gjort mycket för våra elever redan innan. Men Fare Scuola hjälper oss att fortsätta i den riktningen, förklarar Antonella, som aldrig hade hört talas om Reggio Emilias pedagogiska filosofi innan hon blev tillfrågad om Fare Scuola, som arbetar för att så utvecklingsbara frön i fattiga skolor i Italien. Men Antonella såg snart att de delade samma grundsyn i många viktiga frågor, som att se eleverna som medborgare med rättigheter, och att skolor skall fokusera på barnens förmågor och inte på brister.

– När vi började nå barnen nådde vi även deras föräldrar, och när de såg vad vi gjorde för deras barn minskade även skadegörelsen. Genom att försvara skolan som en statlig institution visar vi att staten kan vara bra och att de som medborgare kan göra skillnad. Därför handlar allt vi gör i skolan också om delaktighet och demokrati. Som Padre Puglesi sa, att först när folk ser möjligheter kan något börja hända.

”Ognuno fa qualcosa”, alla kan göra något, citerar Antonella, den internationellt kända präst som bodde, verkade och betydde så mycket för Brancaccio och som också bekämpade maffian genom att göra skolan meningsfull och få bort de unga från gatan, men som också just därför mördades av maffian 1993.

För Antonella är estetiken också viktig, precis som i Reggio Emilia och som för Pepino Impastato (som också mördades av maffian 1978), den andra sicilianska präst hon citerar: *”Om du lär människorna skönheten, så kommer den att ge dem ett vapen mot avhopp, rädsla och tystnad”*.

Nej, hon är inte rädd. Redan från början höll hon sin dörr öppen för alla, elever, lärare och föräldrar. Samtidigt satt en av skolans gamla skolassistenter alltid vid sitt bord utanför hennes dörr, tills hon en dag frågade honom varför.

– ”För att skydda dig!” Och visst har jag blivit hotad, men oftast blir folk våldsamma först om ingen lyssnar på dem, och jag försöker verkligen lyssna. Nu känner vi familjer-

na och de tror på oss, och lärarna på skolan litar på mig. Folk vet att allt vi gör, gör vi för deras barn, även när det gäller svåra saker. Vi vuxna måste vara goda exempel, men naturligtvis har det varit nödvändigt för mig att vara tuff för att kunna göra något i ett sådant område, och lärarna här är förstas inte som i Reggio Emilia. De organiserar fortfarande dagen väldigt uppstyrt även på våra förskolor. Men nu börjar fler lärare söka sig hit, även unga, nya, och vi fångar upp föräldrarna redan i förskolan sedan finns de med oss genom alla stadier, berättar Antonella, medan vi går runt och lyssnar på andra engagerade

Om du lär människorna skönheten, så kommer den att ge dem ett vapen mot avhopp, rädsla och tystnad.

ANTONELLA DI BARTOLO

pedagoger, skollidare och forskare, besöker workshops för skolklasserna som kommer till festivalen och tittar på deras utställningar där de delar med sig av sina tankar om aktuella ämnen, inte minst om de flyktbarn som dagligen kämpar för sina liv i havet utanför.

När vi senare närmar oss Brancaccio – efter Antonella di Bartolos tal och hennes försök att återigen hinna med en ”snabb” bilsightseeing genom Palermo samtidigt som hon svarar på alla mina frågor och vi försöker stilla vår hunger med varsin arancini (siciliansk friterad ostfylld risboll) – kommer hon åter in på estetikens roll:

– Vi måste skapa vackra och säkra skolor för att kunna skapa vackra och trygga städer så att de som bor där kan känna glädjen i att utöva sitt medborgarskap och se nyttan av att göra det. Det är vår plikt som vuxna att förbättra skolan. För utbildning kan verkligen förändra världen. Kan vi skapa en samhörighet så att de som bor här känner att de hör till samhället så kan vi skapa starka rötter

som kan blomma. Men då måste vi även arbeta utanför skolan. Som det här området som vi just återtagit från maffian. För det är här barnen leker, och på gatorna, säger Antonella, och pekar bakom en stor fin byggnad som vi just passerar, vilken visar sig vara den skola som var så förstörd.

– Innan var hela området här fyllt av skräp, droghandel och prostitution tills vi fick staden att röja upp.

Nu arbetar hon för att de även ska röja upp stranden så att barn och familjer kan vara där. Och i skolan finns numera flera gratis fritidsaktiviteter varje dag (taekwondo, segling, basket, volleyboll ...) som de kan erbjuda genom samarbete med olika föreningar. I somras fick flera barn även åka på sommarläger till Toscana och Puglien, barn som annars bara har gatan att vara på.

När vi kommer till en av förskolorna håller barnen på att måla en stor ”gräsplan” tillsammans på ett stort papper. De är glada, ivriga och nyfikna, liksom pedagogerna som stolt visar runt i den ganska traditionella men ändå välrustade förskolan. Där har börjat hända saker, som den enkla ”utomhusateljén” vars solskydd ger dem möjlighet att även vara ute på dagarna.

I grundskolan, vars långa korridorer tidigare bara mest lockade till spring och oväsen, bromsar nu vackra spaljeer och färger upp till andra slags möten. Mitt i en stor entréhall ligger också en ny stor amfiteater vars hela rundade baksida består av hyllor som ännu står tomma. Här hoppas Antonella på att många av skolans biblioteks böcker skall få stå, de som annars hålls inlåsta. Men än har hon inte lyckats få med sig personalen som är rädd att böckerna bara skulle försvinna, och som inte kan se något positivt i det, som att böckerna då skulle nå fler.

– Tanken med detta Fare Scuola-projekt är att miljön utanför klassrummen också skall kunna fungera som pedagogisk partner, att vi skall komma ifrån den gamla skolhierarkin med klassrummen som viktigast och alla

andra utrymmen som sekundära, så vi kan hitta fler och nya möjligheter till lärande, så hela skolan kan bli till ett stort laboratorium för lärande.

Som att ett av deras klassrum nu omvandlas till en ateljé, deras första, och en digital sådan.

– Vad synd att du inte är här om ett par veckor och kan vara med på vår invigning, då

de kommer från Reggio Emilia också, säger Antonella di Bartolo stolt när vi tittar in bland all utrustning som de håller på att fixa i ordning innan hon kör mig tillbaka till Palermos tågstation.

TEXT OCH BILD MARIA HERNGREN

Fare Scuola & Enel Cuore

- Fare Scuola (Göra skola) heter ett nytt skolprojekt som stiftelsen La Fondazione Reggio Children-Loris Malaguzzi driver. Genom det får nu 60 ”fattiga” förskolor och grundskolor i Italien under tre år (2015-17) stöd, såväl finansiellt som pedagogiskt, för att förbättra sina fysiska miljöer och stödet i en kontaktperson i Reggio Emilia och utbildning där, så att deras skolor kan ”sättas i samhällets tjänst” genom att bli bättre för eleverna och lärarna, och då även för familjerna och samhället runt omkring.

”Lärande handlar om komplexa interaktioner, varav många är möjliga bara om miljön är med och deltar i det. Någon har sagt att miljön måste vara som ett akvarium som speglar de idéer, värderingar, attityder och kulturer som människor har som bor där. Vi försöker att gå i den riktningen.” citerar Fare Scuola-projektet Loris Malaguzzi, som under många år arbetat med att utveckla de kommunala förskolorna i Reggio Emilia.

Medfinansier till projektet är Enel Cuore, en välgörenhetsorganisation som det italienska kraftbolaget Enel startade 2003 och som stöder projekt som arbetar ideellt för att förbättra missgynnande personers situation i Italien och internationellt.

I dag finns fyra Fare Scuola-projekt på Sicilien. Två i Palermo – i Sperone Pertini-skolan (se artikeln) – en i Catania, samt en som just startat i Syracusa.

La Fondazione Reggio Children -Loris Malaguzzi

- La Fondazione Reggio Children-Loris Malaguzzi är en internationell stiftelse som Reggio Emiliass kommunstyrelse instiftade 2011 tillsammans med tre av Reggio Childrens medlemsorganisationer: Reggio Emilia Institutet i Sverige, NAREA (North American Reggio Emilia Alliance) och Red Solare i Argentina. La Fondaciones syfte är att arbeta vidare med att sprida Reggio Emiliass värden i världen genom utbyte mellan länder och utveckla Loris Malaguzzis Internationella Center i Reggio Emilia till ett centrum för erfarenheter, forskning och förnyelse. Malaguzzicentret, som firade 10 år i höstas, samarbetar idag med flera forskare och stöttar angelägna utvecklingsprojekt runt om i världen. Stiftelsen delar också årligen ut utbildningsstipendium till lärare som verkar i fattiga områden, men också till skolor, som i Fare Scuola-projektet.